

Wirus urşunyň gizlin syrlary

Category: Kitapcy, Medisina, Publisistika, Sözlär

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Wirus urşunyň gizlin syrlary

WIRUS URŞUNYŇ GIZLIN SYRLARY

Fort-Detrikdäki zäherleýjiler

Men ''LG''-niň ABŞ-daky habarçysy bolup işleýärkäm Waşingtonyň ''Päk ýürekli hökümet ugrundaky amerikan grafdanlary'' diýen guramasyna häli-şindi baryp durýardym. Bu näumyt şygarsalyhatly adamlaryň bir toparyny özüne birleşdirýärdi, olar höküm sürüji saýlantgylaryň käbir mekir kezzapçylygynyň üstüni açmagy başardylar. Mysal üçin, bu guramanyň aktiwistikasy Sýuzan Teýlor meni döwlet arhiwlerinden tapylan hat bilen tanyşdyrды, bu hat Tanzaniýadaky içaly-rezidentden MRU-yň ştab-kwartirasyna iberilipdir. Ine, şol gülkünç melgun hat:

''Biz tangananik krokodiliniň öt haltasyny size ýetirmek barada öňde goýlan wezipäni iki hili ýerine ýetirýäris. Birinji warianty: biziň agentlerimiziň birine ýerli krokodili yzarlamak, tutmak, içini arassalamak, soňra bolsa onuň öt haltasyny hem-de zäherli gaýry iç-goşlaryny Birleşen Şatlara ýetirmek işini tabşyrmaly. Ikinji warianty: krokodili tutmaly we ony janlylygyna ABŞ-a getirmeli. Biziň iki adamymyz şu ýerdäki jadygöýleriň reseptleri boýunça zäheri nähili taýýarlamalydygyny jikme-jik görkezýän instruksiya düzer. Olar süýrenijileriň iç-goşundan beýleki zäherleri taýýarlamak hakyndaky goşmaça maglumatlary üpjün edip bilerler''.

Samsyk oýun etme däldir-dä? Asla beýle däl. Dokumentde □ MRU-nyň hakyky möhri we 1962-nji ýylyň 7-nji fewraly diýlen sene goýlan. MRU-nyň dokumentleriniň maňa görkezilen ikinjisi bolsa 1966-njy ýyl diýlip bellenen hem-de MRU-nyň polkownigi J. S. Kingiň botaniki zäherli madda bolan ''hondodendron toksikoferum'' maddasyny gözlemek üçin Amazonkanyň jeňňelliklerine üstünlikli ekspedisiya gurandygy hakynda ýazan raportynyň gysgaça beýanyny berýär. MRU Latyn Amerikasyndan

hem kurare zäherini hem-de Wenesuel ensefalomiýelitini iberipdi. Alýaskadan ''ustrisa toksini'' diýilýän örän güýçli biologiýa ýaragyny aldy: onuň on gramy ilatly territoriýanyň üstüne sepilende göz-açyp ýumasy salymda 14 müň adamy öldürýär. Şu sanalyp geçilen ähli eýmenç ok-ýaraglar Merilend ştatyndaky Fort-Detrik gorhanasynyň 459-njy bunkerinde saklanýardy.

Baryp kyrk ýyldan bäri Fort-Detrik harby şäherjigi daşyna köp hatar sim çekilip hem-de gije-gündiz sakçy postlary goýlup daşky dünýä bilen arasy germelen. Munuň içine diňe saýlama harby gullukçylar we MRU-nyň işgärleri girip bilýär, ýöne olaryň hökman ýörite propusklary hem-de mama, bubon gyrgyny, tropiki ysyntma, otbaş kesellerine hem-de bu ýerde Waşington razwedkasynyň hem Pentagonyň biohimikleriniň köp ýyllap synag eden ölüm howply her dürli ýokanç kesellerine garşy 20 sany dürli sanjym alandygy hakyndaky medisina şaýatnamasy bolmaly.

Zäher muşdaklarynyň üçüsi otbaş keselinden öldi. 50-nji ýyllaryň aýaklarynda koreý urşunyň jygba-jygly wagty Fort-Detrikdäki zäherleýjiler özlerine tejribe geçirmek üçin berlen ýesirleriň onlarçasyny o dünýä iberdiler. 1955-nji ýylda olar Floridadan gelen on-on iki amerikanlyny şol ýerde öz poligonlarynda gökbogma basillasyny tejribe edenlerinde gabra saldylar. 60-njy we 70-nji ýyllarda olar Hindi-Hytaý ýurtlarynyň üstünden we Kubanyň üstünden ekinleri ýok edýän bakteriologik zäher sepdiler. Indi bolsa, 1982-nji ýylyň fewralynda Salvadoryň profsoýuzlarynyň merkezi komitetiniň ygylan edişi ýaly, Salvador gozgalaňçylarynyň jemlenen raýonlaryny amerikan gemorragik konýunktiwit poroşogy bilen samolýetdan bombalaýarlar.

459-njy bunkeriniň labaraotoriýasynyň alym arwahlary Fort-Detrikde bakteriologik ýaraglaryň 37 görnüşini oýlap tapdylar. Oňa MRU-nyň tehniki hyzmat bölüminiň naçalnigi biohimik d-r Sidneyý Gottlib müdirlik edýärdi. Gizlinlikde saklanýan bu zalymy 1977-nji ýylda, haçanda ony MRU-nyň bikanun hereketlerini derňemek baradaky senat komissiýasyna çagyranlarynda furnalistlere ýekeje gezek göz-açyp ýumasy salym görmäge mümkinçilik berdiler. Gottlib daşyndan göräýmäge

sarpaly adam ýaly: başy çalanan, oňat geýnülü, içgide, öz aýdyşy ýaly, süýtden başga zady bilmeýän. Gezim edip ýörkä ol özüniň gowy görýän zadynyň □ gadym halk tanslaryny öwrenmekdigini aýtdy. Emma welin senata öňünden oňa temmi bermejekdiklerine söz berip, ondan MRU-nyň nähili usul bilen Fidel Kastrony we Patris Lumumbany zäherlemekçi bolandygyny soradylar.

Gottlibden sorasylyp görülmegi şu zatlary takyklady: MRU Fidel Kastro ''dostlukly sowgatlar'' bilen üç gezek adam ibermäge synanyşypdyr, şol ''sowgatlaryň'' içine botulinus awysy siňdirilen sigarlar, inçekesel basillalary siňdirilen akwalangist kostýumy, ''gara ýaprak'' zäherini atýan awtoruçka salnan, Lumumbany öldürmek üçin bolsa, Gottlibiň aýdyşy ýaly, ol Fort-Detrikde ''afrikan resepturasy boýunça'' bakteriologik zäher taýýarlapdyr we şonuň bilen hut özi Kongo gelipdir, ýöne şol wagt MRU-nyň agentleri eýýäm özleriniň ýigrenýän adamsy bolan kongolezleriň baştutanynyň janyna kast etmegi guramaga ýetişipdirler. Şeýle bolansoň ol MRU-nyň beýleki bir pidasyndan hakyny alýar: ol sowgat görnüşinden Bagdada bir yrak harby serkerdesine brusellýoz basillalary siňdirilen ýüpek elýaglyklarynyň bir toplumyny iberýär...

Senatyň Gottlibe rehimdarlyk bildirmegi onuň kömekçisi Çarlz Sensenini şeýle bir ruhlandyrdy, hatda ol MRU-nyň eden gabahatçylyklaryny seljermek üçin Waşingtonyň jemagatynyň hyryn-dykyn ýygananan Kapitoliýa zalyna girip, bihaýalyk bilen şeýle diýdi:

□ Şu ýerdäki ähli senatorlary, olaryň gullukçylary poliseýleri hem-de tomaşaçylary, şol sanda ýüzlerçe furnalistleri gabra dykmak üçin meniň birje çümmük däri-dermanym ýeterlikdir!

Ilki göräýmäge Sensini hem sypaýy adam ýalydy: gözi äýnekli ýylgyryp duran godana, kellesi takyr, ýañaklary güpberip duran we çişik, egninde masgarabazlaryň geýýän gözenek-gözenek gülli penjegi bar. Emma ol agzyny açandan zal onuň aýylganç sözlerinden doňup galdy. Senseni metroda ýakynlap gelýän otlynyň öňüne □ relse bildirtmän bir çümmük biologik zäheri taşlap, ägirt uly şäheriň birgiden ýerasty stansiýalarynda ýokanç keselini ýaýradyp biljekdigi ýa-da esasy suw prowodyny

deşip, oňa zäher sepip goýberip onlarça müň adamy gyryp boljakdygy, ýa-da hut şol maksat bilen öz zäherini örän hereketli awtomobil ýoluna sepip biljekdigi barada eýmenmän gürrüň berdi.

□ Men nyşanlary zäherleýji maddalar bilen urýan geň ýaragyň baş infeneri □ diýip, Senseni öwündi. Ol ''ustrisa toksininiň'' zarýadlary bilen atýan awtoruçkalary, hasatayaklary, saýawanlary hem-de optiki nyşana alýan sesssiz pistoletleri ýasapdyr. Şeýle pistoletleriň, Senseniniň ýaşyrman aýdyşyna görä ''MRU elli sanysyny zakaz edipdir we ony haýal etmän ulanypdyr''. Ýagny daşary ýurtlarda syýasaty kast etmeler üçin peýdalanypdyr.

OTBAŞYNYŇ TÄZE MEKANY

Biz şu gün MRU-yň ''Biologiýa urşunyň mikroorganizmleriniň składy baradaky adatdan daşary halatlar üçin plan'' diýlip, sözbaşy goýlan içerki gulluk memorandumyny getirip görkezýäris. Bu dokumentiň 1970-nji ýylyň 16-njy fewraly diýlen senesi bar. Munda ýatlanylýan toksinler (awylar) mikroorganizmlerden tapawutlanyp, köpelip bilmeýärler. Dokumentiň terjimesinde känbir ähmiýeti bolmadyk jikmejiklikler taşlanyp geçildi.

''MRU-yň direktoryna.

1969-njy ýylyN 25-nji noýabrynda prezident Nikson goranmak ministrliğine bakteriologiýa ýaragynyň häzirki bar bolan zapasyny ýok etmegiň proýektini taýýarlamagy buýurdy (Muňa ol 1970-nji ýylyň 14-nji fewralynda ähli toksinli ýaraglary goşdy).

Goranmak ministrligi bilen dowam edýän ylalaşyga görä, Fort-Detrikde saklanylýan we ýörite operasiýalar bölümi tarapyndan penalanýlýan biologik mikroorganizmleriň hem-de toksinleriň MRU-da çäkli möçberi bar. Bu zapas inwentarizasiýanyň umumy spisogyna goşulmandyr. Şu aşakdaky mikroorganizmler we toksinler bar: otbaş, tulýaremiýa, wenesuel ensefalomiyeliti, koksidioz granulemany, brusellýoz, inçekesel, salmonella tifimurium (azyk zäheri), mama, stafillokokal enterotoksin

(azyk zäheri), A tipli klostridium botulinus (ölüm howply azyk zäheri), paraliç edýän ustrisa zäheri, kreýt (ölüm howply ýylan zäheri), içege grippi, toksiferin (ysmaz edýän serişde). Goranmak ministrligi bakteriologiýa ýaragynyň häzirki zapasyny ýok etmegi karar edäýse, onda hatda MRU-yň çäkli anonim gorhanasynyň ýok ediläýmegi hem ähtimal.

Eger MRU-yň direktory bu aýratyn rezervi saklap galmak isleýän bolsa, onda goranmak ministrligi ýokarda agzalan karary kabul eden halatynda MRU-yň häzirki zapasyny Merilend ştatynyň Bartimordaky Bekton-Dikinson firmasynyň Hantingdon ylmy barlag merkezine geçirmegi maslahat berýäris. Munuň üçin gizlin ülpetimiz bilen eýýäm ylalaşyga gelindi we ondan MRU-yň gorhanasyna gözegçilik etmek hakynda kepillnama alyndy, munuň üçin potratça her ýyl 75 müň dollardan köp bolmadyk hak tölemeli bolar.

MRU-yň direktorynyň planlaşdyryş baradaky orunbasary Tomas Karamessines''.

ABŞ-yň hökümetiniň bakteriologiýa ýaragynyň halkara möçberinde gadagan edilmegine goşulýanlygy hakynda şol wagt bütin dünýä jar eden deklarasiýasy gör, ine, nähili bolup çykdy? 1970-nji ýylda MRU-yň direktory Helmsiň, onuň orunbasary Karamessiniň hem-de olaryň baş alhimigi □ zäherleýjisi Gottlibiň özleriniň zäherlerini assyrynlyk bilen dürli gizlin jaýlara ibermegi dilleşendigi diňe baş ýyldan soň aýan boldy. Baltimora firmasynyň skladynyň kärendesine ýaşyryn alnandygyndan başga-ga Gottlib Baltimorada täze laborotoriýa enjamlaşdyryş, onda ýokanç keselleriň mikrooýandyryjylaryny köpçülikleýin öndürmegi üpjün edýän ''Biogen'' atly agregat gurdular. Bu baradaky dokumental subutnamalary ýokarda agzalan ''Päk ýürekli hökümet ugrundaky amerikan grafdanlary'' diýen guramadaky meniň tanyşlarym tapdylar.

1975-nji ýylyň tomsuna çenli MRU-nyň Waşingtonda ABŞ-nyň döwlet departamenti bilen ýanaşyk jaýda laborotoriýany hem-de zäherli ''ustrisa toksini'' strihnini, kepjebaş ýylanynyň zäheri hem-de beýnä, böwrege, gan damarlaryna zyýan ýetirýän

toksinleri (awylary) bolan sklady bardy. Ol ýerde zäherleýji maddalaryň jemi 19 görnüşi saklanýardy. Olara MRU-yň tapyp iberen adamy doktor Natan Gordonyň baştutanlygynda Gottlibiň kömekçilerinden üçüsi erk edýärdi.

Gordon pensiýa gitjek bolanda örän geň gizlin syry agzyndan sypdyrды: MRU-yň zäherleriniň Fort-Detrikden äkidilmegi bilen bir wagtda ABŞ-nyň goşunynyň bakteriologik ok-ýaraglarynyň hemmesini diýen ýaly ýok etmegiň deregine Ifwuddaky Merillend harby gorhanasyna berlipdir! Özem bu hereketi ýaşyrynlyk bilen... Ak tam tassyklapdyr. Şoňa görä-de 1975-nji ýylyň güýzünde Pentagonyň resmi wekili: ''Toksinler bilen eksperiment geçirmek işi 1970-nji ýyldan bäri Ijwudda alnyp barylýar hemem netijeli dowam etdirilýär'' diýip arkaýyn boýun aldy.

Ijwud gorhanasy (arsenaly) onuň golaýynda ýerleşýän Fort-Detrigiň ''ekiz'' taýydyr: bu ýerde hem goşun bunkerleri we synag poligony tikenli sim bilen germelen hem-de ýaragly sakçy goýlan. Gorhanananyň iki yüz biohimikleriniň hem-de harby-tehniki işgärleriň 4700-siniň arasynda ýokanç kesellerden ejir çekenleriň sany ýarym müňe ýetýär. Gorhananyň territoriýasy bilen galtaşýan deňiz buhtasynda Ijwudda jemlenen bakteriologiýa toksinlerinden ýaňa balyk öldi. Şu ýerlerde geçirilýän howply eksperimentlerde ''Washington post'' gazetiniň maglumatlaryna görä, Merilend uniwersitetiniň ''medisina mekdebi'' diýlip atlandyrylýan fakultetiniň hem köpden bäri eli bar.

Merilend uniwersitetiniň ''medisina mekdebinden'' d-r Jerald Kli MRU-yň zaýawkasy boýunça özüniň kaktuslardan, marihuanalardan hem-de zäherli meksikan kömeleklerinden nähili edip toksinli substansiýany alandygyny indi aç-açan öwünip aýdýar. Onuň uniwersitetdäki kärdeşi farmakolog Jon Krants adam organizminiň gan aýlanyşygyna täsir edýän preparaty oýlap tapanlygy üçin MRU-dan sahylyk bilen joşulan dollar peşgeşini aldy. Merilend uniwersitetiniň medisina professory Riçard Hornik bolsa türmede ýatan bendilere gyrgyn, garahassalyk, dümew, ganly içgeçme, gyzzyrma keselleriniň mikroölçeglerini üç ýyllap synag etdiler. Gyzzyrmany bolsa belläp goýuň!

Iona ANDRONOW.

Publisistika